

Várhalmi Zoltán

Magyarországi migránsok identitása, kötődései

Az identitás nem készen kapott örökség; elvárások, vonzások és taszítások függvényében jön létre (Mato 1998). Globális világunkban, a transznacionális élethelyzetek térnyerésével az identitásszerveződés jellegzetességei népszerű kutatási területnek tekinthetők. Kvantitatív kutatásokkal azonban az identitás tartalmi aspektusai, dinamikája vagy kialakulásának mozgatói kevésbé vizsgálhatók. Az ilyen jellegű kutatások sokkal inkább alkalmasak az egyes elemek fontosságának mérésére és az együttes mintázat feltérképezésére. Ezért jelen tanulmány célja inkább a strukturális jellegzetességek feltárására, mintsem konkrét identitástartalmak ismertetése.

Elméleti keretek

A transznacionalizmus fogalmát Basch és szerzőtársai írásai emelték be a társadalomtudományos gondolkodásba a kilencvenes évek elején. Felismerték, hogy napjaink migrációs jelenségeinek megértése már nem nélkülözheti a migránsok kibocsátó és befogadó országokhoz fűződő, különböző jellegű kapcsolatainak együttes elemzését. Basch és szerzőtársai ajánlása megtermékenyítően hatott. A lelkesedés nagyrészt visszavezethető arra, hogy a klasszikus migrációs elméletek úgy tekintettek a migránsokra, mint jól meghatározható csoportra, tagjai egy bizonyos helyen élnek, illetve sajátos és egyértelműen azonosítható kultúrával és célokkal bírnak (Basch, Shiller, Szanton-Blanc 1992). Ebből következett, hogy a migránsok megszákítják kapcsolataikat származási országukkal, és asszimilációs vagy akkulturalizációs folyamatokon keresztül közelednek a befogadó ország társadalmához (Itzigsohn 1999). Ez a statikus hozzáállás megnehezítette az új migrációs jelenségek megértését, értelmezését, ezért a transznacionalizmus koncepciója egyfajta „felszabadulást” jelentett a kutatók számára, hiszen *„...az emberek korábban lakóhelyet változtattak, azaz az egyik országból a másikba költöztek, s ezzel kulturális környezetet változtattak, azaz ide vagy oda tartoztak, a mobilitás azonban ma nem feltétlenül ugyanezt jelenti, hanem sokkal inkább a több hely*

közötti állandó mozgást, s ennek megfelelően az egyidejűleg több helyhez való tartozást” (Niedermüller 2005: 58). Napjaink migránsai nem kényszerülnek választani a lokalitások identitáskurzusai, szimbólum- és értékrendszerei között, hanem azok elemeit szelektíven emelik be saját társadalmi terükbe, és élethelyzetüktől függően mozgósítják azokat (Basch et al 1992). Ebből a szempontból rendkívül találó Koller identitásháló-elmélete (2000, 2003). Eszerint az identitás szerkezete számos egyenrangú komponens hálózata; egy hasonlattal élve az identitáshálót úgy kell elképzelni, mint a karácsonyfaizzókat: egyszerre nem ég az összes izzó, sőt az is előfordulhat, hogy az egyes izzók különböző fényerősséggel világítanak. A megközelítés kétségtelen erénye, hogy egyfelől képes kezelni a nemzetközi migráns komplex kötődései folytán létrejövő számos identitáskomponenst, másfelől ráirányítja a figyelmet azok szituatív működésére.

A globalizáció által kialakított kereteknek és a technológiai fejlődésnek köszönhetően a migránsok kétlaki életet folytathatnak, illetve szoros pszichológiai és szociális kapcsolatot tarthatnak fenn származási országukkal (Castells 1996). Hall (1991) szerint másod- és harmadgenerációs migráns fiatalok gyakran tudatosan válogatnak a különböző kulturális hagyatékokból, és ezeket szinkronizálva alakítanak ki hibrid kulturális preferenciákat. Kiváló példa erre Satuma, egy Torontóban tanuló indiai lány, aki elmondja: *„Kettős életet alakítottam ki. A kinti világban nadrágot hordtam, kávét ittam, sertés- és marhahúst ettem, és egész nap angolul beszéltem. Saját szobám meghittségében azonban szarít hordtam, és állandóan bengáli zenét hallgattam.”* (Ghosh – Wang 2003: 272–273). A duális kötődés egyszerű formában érhető tetten az ünnepek megtartásában is. A Magyarországon élő vietnamiak jelentős hányada például egyaránt ünnepli a karácsonyt, a húsvétot és a holdújévet (Barna et al 2012).

A kétlakiság talán nem is a legtalálhatóbb kifejezés, hiszen, ahogyan néhányan rámutatnak, napjaink migránsait inkább triadikus kötődések jellemzik (Sheffer 1986, Safran 1991). A hármas referenciakeretet a származási kultúra, a befogadó társadalom közege és a diaszpóra közössége szolgáltatja. Ezt illusztrálhatja, hogy a kínai és a vietnami fiatalok körében például nem ritka, hogy nem feltétlenül magyarországi, de mindenképpen migráns származási országbelit tartanak ideális partnernek – úgy gondolják, hogy csak egy hasonló helyzetben élő, migrációs tapasztalattal rendelkező értheti meg őket (Barna et al 2012).

A migráció következtében tehát nemcsak lokalitáshoz kötött komponensek viszonyrendszerében formálódhat újra az identitás, azoktól független kategóriák létrejötte is meghatározhatja. Tilly (1990) történelmi példán illusztrálja, hogy az Egyesült Államokban az új környezetben hogyan váltak olaszokká a piemontiak, nápolyiak, szicíliaiak és rómaiak. Mato (1998) a lokalitásoktól függetlenül konstruálódó közösségeket, amiket a közös kognitív és emocionális tudattartalmak és a kollektív identitás köt össze, imaginált transznacionális közösségeknek (*imagined transnational com-*

munity) nevezi. A származási országtól független muszlim és pánlatin közösségek is hasonlóképpen szerveződnek.

Az identitás újraszerveződése és bővülése mellett az identitástartásról is érdemes szót ejteni. Általánosságban elmondható, hogy, hogy minél zártabb és homogénebb egy csoport, annál valószínűbb, hogy az értékek, vélekedések és tradíciók konzerválódása a jellemző. Minél „sűrűbb” egy csoport viszonyrendszere, annál kifinomultabb formában ellenőrzi és szankcionálja a csoport a más csoportok tagjaival való kommunikációt, a róluk való vélekedést és így az eszmék, értékek áramlását is, vagyis annál valószínűbb az elkülönülés és a merev identitástartás (Coleman 1990, Light et al 1994).

A kötődések egyszerű indikátorai

Az érzelmi kötődések mértéke, az érdeklődés irányjai vagy a továbbmigrálási szándék olyan egyszerű indikátorok, amik különböző aspektusokból ragadják meg a Magyarországhoz való kötődés mértékét, így egyszerre hordoznak információt a *magyar komponens* fontosságáról, következésképp az integráció fokáról. Az alábbiakban ezen mutatók mentén mutatok be néhány magyarországi migráncscsoportot.

A kárpátaljai magyarok (79 pont) és az ukránok (78 pont) inkább kötődnek Magyarországhoz, mint a származási országukhoz (59 és 75 pont). Velük szemben a kínaiak (85 pont) a törökök (84 pont), és az arab országokból származók (78 pont) esetében egyértelműen a származási ország szerepel az első helyen. A vietnamiak sajátosan a lokalitások mindegyikéhez jelentősen és közel azonos mértékben kötődnek.

1. táblázat: Magyarországi migránsok kötődésének mértéke lokalitások felé

	kárpátaljai magyar		ukrán		kínai		vietnami		török		arab	
	pont	N	pont	N	pont	N	pont	N	pont	N	pont	N
származási ország	59	207	75	206	85	189	82	196	84	223	78	203
Európa	62	210	63	206	52	168	82	191	60	221	55	201
Magyarország	79	210	78	206	60	179	78	196	68	222	64	201
átlagos kötődés	67		72		66		81		71		66	67

Forrás: MTA-ICCR Bevándorlók Magyarországon 2009¹

¹ A *Bevándorlók Magyarországon* elnevezésű kérdőíves kutatást az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet és az ICCR Budapest Alapítvány valósította meg, az Európai Integrációs Alap pénzügyi támogatásával. A vizsgálat során hat csoportot kerestek fel: kárpátaljai magyarokat (N=211), ukránokat (N=206), vietnamiakat (N=200), kínaiakat (N=200), törököket (N=223), illetve arab országokból származókat (N=204). A megkér-

Megjegyzés: A kérdőívben a megkérdezettek hetes skálán árnyalhatták a kötődésük mértékét. A fenti táblázatban a könnyebb értelmezés kedvéért százaskálára vetítettem a válaszokat, úgy hogy a százasként értendő érték jelenti a legszorosabb kötődést, a 0 pedig a kötődés teljes hiányát.

Megjegyzés: A táblázatban szereplő esetszámok mellett nagyjából 5-6 pontos különbség tekinthető szignifikánsnak.

Általánosságban elmondható, hogy a származási országban és más országokban élő – származásnak megfelelő – saját csoporthoz kötődnek leginkább a vizsgált migráns csoportok. A mérték persze jelentősen eltérő lehet, illetve a két fő komponens mellett a továbbiakhoz való viszony is árnyalja a csoportjellegzetességeket. A vietnamiak nemcsak a különböző lokalitásokhoz, hanem a különböző csoportokhoz is erősen kötődnek. A magyarokhoz való kötődésük mértéke például közel azonos a kárpátaljai magyarokéval (71 és 73 pont). Az arabok és kínaiak kötődnek legkevésbé a felkínált csoportokhoz (53 és 54 pont).

2. táblázat: Magyarországi migránsok kötődésének mértéke csoportok felé

	kárpátaljai magyar		ukrán		kínai		vietnami		török		arab	
	pont	N	pont	N	pont	N	pont	N	pont	N	pont	N
saját, Magyarországon élő migráns csoport	82	210	72	206	62	175	72	193	67	222	58	201
magyarok	71	209	68	206	48	173	73	194	61	222	58	201
saját, más országban élő migráns csoport	51	198	50	188	43	173	61	132	56	214	40	198
Magyarországon élő más migráncsoportok	41	206	45	201	36	167	56	147	47	220	41	199
származási országában élők	80	209	80	206	79	178	75	189	81	220	66	197
átlagos kötődés mértéke	65		63		54		67		62		53	

Forrás: MTA-ICCR Bevándorlók Magyarországon 2009

Megjegyzés: A kérdőívben a megkérdezettek hetes skálán árnyalhatták a kötődésük mértékét. A fenti táblázatban a könnyebb értelmezés kedvéért százaskálára vetítettem a válaszokat: a százasként értendő érték jelenti a legszorosabb kötődést, a 0 pedig a kötődés teljes hiányát.

Megjegyzés: A táblázatban szereplő esetszámok mellett nagyjából 5-6 pontos különbség tekinthető szignifikánsnak.

dezetek kvótákkal kontrollált hólabdás mintavétel útján, túlnyomó többségükben anyanyelvi kérdezők által kerültek kiválasztásra. A mintában csak nem magyar állampolgárok szerepelnek. Az adatfelvételre 2009 júniusa és augusztusa között került sor. A kárpátaljai magyar, ukrán, török és arab alminták reprezentatívnak tekinthetők kor és nem, a kínai és vietnami alminták pedig kor, nem és munkaerő-piaci státusz szerint.

A kognitív kötődés a magyar és a szülőhaza közügyei, sport- és bulváreseeményei felé tanúsított érdeklődést és tájékozottságot jelenti. Eszerint négy típus különböztethető meg²: *szülőhaza- és magyar orientációjúak, duális mintázatúak és a nem jellemezhetőek* csoportja. *Magyar orientációval* az ukránok 46 százaléka, az arabok 52 százaléka jellemezhető. A törökök és kínaiak elsősorban *szülőhaza-orientációjukkal* jellemezhetőek. Előbbiek 36 százaléka, utóbbiak 35 százaléka tartozik ebbe a szegmensbe. (Várhalmi 2010b).

3. táblázat: Kognitív kötődési típusok aránya migráns csoportokban

	ukrán	kínai	vietnami	török	arab	összesen
	százalék					
nem jellemezhető	18	27	30	25	18	23
duális	26	19	17	13	19	19
szülőhaza-orientáció	11	36	19	35	11	23
magyar orientáció	45	18	34	27	52	35

Forrás: MTA-ICCR Bevándorlók Magyarországon 2009
 Elemszámok: ukrán (n = 206), vietnami (n = 200), kínai (n = 200), török (n = 223), arab (n = 204)

Az arabok (60%), a kárpátaljai magyarok (42 százalék) és a vietnamiak (40 százalék) között találjuk legnagyobb arányban azokat, akik életkörülményeik javítása érdekében sem költöznének el Magyarországról. Velük szemben a kínaiak (46 százalék), az ukránok (41 százalék), és a törökök (36 százalék) körében egyértelmű többségben vannak azok, akik kedvezőbb gazdasági kilátások esetén továbbmigrálnának.

4. táblázat: Továbbmigrálási szándékok

	kárpátaljai magyar	ukrán	kínai	vietnami	török	arab
	százalék					
elköltözne	28	41	46	35	37	23
bizonytalan	28	33	21	21	23	15
nem költözne el	42	22	23	40	20	60
nincs válasz	2	4	10	4	20	2

Forrás: MTA-ICCR Bevándorlók Magyarországon 2009
 Elemszámok: kárpátaljai magyarok (n=211), ukrán (n = 206), vietnami (n = 200), kínai (n = 200), török (n = 223), arab (n = 204)

² K-MEANS klaszterezéssel

Általánosságban – különösen közép- és fiatalokorú migránsokra – nem igaz, hogy migrációs karrierjük befejeződött volna, és életüket bizonyosan Magyarországon képzelnék el. Érdekes gondolatokhoz vezet, ha a magyar állampolgárság megszerzésének szándékát vizsgáljuk, hiszen elsőre azt gondolnánk, hogy ez a törekvés kiválóan indikálja a végleges megállapodottság igényét. Az Ukrajnából érkezett magyarok és ukránok körében többségben vannak, akik feltétel nélkül szeretnék magyar állampolgárságot, de jelentős azok aránya is, akik csak feltételekkel, jelenlegi állampolgárságuk nem elvesztése mellett szeretnék magyar állampolgárrá válni. Az arab országokból, Törökországból, Vietnamból és Kínából érkezett migránsok körében viszont már kisebbségben vannak azok, akik számára a magyar állampolgárság feltétel nélküli cél.

Többen amellet érvelnek, hogy a magyar állampolgárság önmagában nem végcél; a migránsok számára ez inkább egy olyan eszköz, amelyik lehetővé teszi migrációs stratégiájuk megvalósítását (Örkény 2011, Kováts 2011, Melegh 2011). Gondoljunk arra például, hogy a magyar állampolgársággal egy sor uniós jog is jár, ami megkönnyíti a további migráció, harmadik országbeli munkavállalás lehetőségét. Következésképpen a magyar állampolgárság megszerzésének igénye nem feltétlenül alkalmas a Magyarországhoz való kötődés mértékének kifejezésére.

5. táblázat: A magyar állampolgárág megszerzésének szándéka migráns csoportokban

	kárpátaljai magyar	ukrán	kínai	vietnami	török	arab
	százalék					
szeretne	76	60	27	41	25	47
igen, de ha nem veszíti el a jelenlegit	18	23	41	40	37	37
nem szeretné	6	17	32	19	38	16

Forrás: MTA-ICCR Bevándorlók Magyarországon 2009
 Elemszámok: kárpátaljai magyar (n=199), ukrán (n = 174), vietnami (n = 192), kínai (n = 193), török (n = 165), arab (n = 191)

A fentiekben bemutatott indikátorok közel sem tekinthetők teljeskörűnek. A magyar nyelvtudás mértéke, a hipotetikus iskoláztatási preferenciák, az anyaországban maradtakkal való kapcsolattartás intenzitása, a különböző ünnepek megtartása, ételek és zenék preferálása, a kapcsolatháló, a házastársválasztás jellegzetességei, a bizalom mértéke, mind olyan mérőszámok, amik segítségével feltérképezhető az identitás mintázata, benne a Magyarországhoz vagy a magyarokhoz való kötődés mértéke is.

Összetett modellek

Az identitás komponensei nem elkülönült elemekként egymás mellett léteznek, hanem integrált mintázatot alkotnak, így összetettebb leíró jellegű megközelítésekkel is érdemes kísérletezni. A következőkben lássunk erre két példát:

Bár nem tipikusan az identitás és kötődések összetett megragadásának céljából készült, a téma szempontjából mégis kifejező Örkény és Székelyi stratégiákat kifejező modellje. A migránsok, céljaik elérése érdekében, tudatosan vagy sodródva különböző stratégiákat folytathatnak. A szerzők a stratégiák alkotóelemeit meglehetősen széleskörűen válogatták, így figyelembe vették a premigrációs szándékokat, a munkavállalás jellegzetességeit, a diszkriminációs tapasztalatokat, a kapcsolatháló jellegzetességeit, a magyar nyelvtudást és tanulási szándékot, a jövőbeli terveket és az elkülönülés különböző aspektusait is. Eszerint három tipikus stratégia profilját vázolták fel: asszimilációs, szegregációs és transznacionális. Előbbi kettőt a következőképpen jellemzik: egy migráns *„elkövethet mindent annak érdekében, hogy átvegye az ország szokásait, megtanulja a nyelvét, állampolgárságot szerezzen és véglegesen letelepedjék. Lehetőségek híján vagy belső meggyőződésből azt az utat is választhatja, hogy saját diaszpórájánál keres menedéket, a migráns társak segítségével keres munkát, jobbra csak az anyanyelvét használja, nem barátkozik magyarokkal, azaz a befogadó társadalom tagjaitól szegregált módon él.”* (Örkény – Székelyi 2010: 116)

A harmadik, talán legizgalmasabb stratégia a transznacionális, ami a szerzők modellje szerint a következőképpen jellemezhető: elsősorban gazdasági okok állnak a migrációs döntés hátterében, a magyar állampolgárság megszerzése nem cél, hiszen akik ezt a stratégiát folytatják, továbbállnak, ha egy másik lokalitás jobb gazdasági lehetőségekkel kecsegtet. Ezért, nem meglepő módon, nem beszélnek és nem is akarnak megtanulni magyarul, illetve a gyerekeiket főképp nemzetközi iskolákba járatják. A kapcsolati hálójuk rendkívül gazdag, kapcsolataik száma átlagon felüli, de inkább zártnak tekinthető: sem a magyarok sem a többi migráns csoport iránt nem éreznek különösebb bizalmat – igaz nem is ellenségesek velük szemben. Bár nem mutatnak különösebb érdeklődést a származási országuk politikai, sport- vagy bulvárhírei iránt, rendkívül intenzív kapcsolatot tartanak a származási országukban élőkkel.³ Általános értelemben ők így fogalmazzák meg a transznacionális migráns lényegét: *„A transznacionális migráns kognitív eszközkészlete (mindennapi interakciós normák, nyelv, ismeretek, öltözködés stb.) egy széles palettán mozog, és a lokalitástól függően rugalmasan igazodik a lokális elvárásokhoz.”* (Örkény – Székelyi 2010: 116).

³ Az angolszász szakirodalom nem ilyen módon határozza meg a transznacionalizmus fogalmát. A szerzők egy exploratív statisztikai modell eredményezte klasztert neveztek el transznacionálisnak.

A modell szerint az ukrán (45 százalék) migránsok között találjuk legnagyobb arányban a transznacionális stratégiákat. Az ukrainai magyarok (64 százalék) és arabok (44 százalék) többségére az asszimilációs stratégia, a törökökre (65 százalék) és kínaiakra (59 százalék) pedig inkább a szegregációs stratégia jellemző. A vietnamiakra az asszimilációs (42 százalék) és a szegregációs (43%) stratégiák egyszerre jellemzőek.

6. táblázat: Stratégiák migráns csoportok szerint

	kárpátaljai magyar	ukrán	kínai	vietnami	török	arab
	százalék					
asszimilációs stratégia	64	33	10	42	14	44
transznacionális stratégia	28	45	32	15	21	32
szegregációs stratégia	8	22	59	43	65	24

Forrás: MTA-ICCR Bevándorlók Magyarországon 2009
 Elemszámok: Az eredeti publikáció nem tartalmazza az esetszámokat.

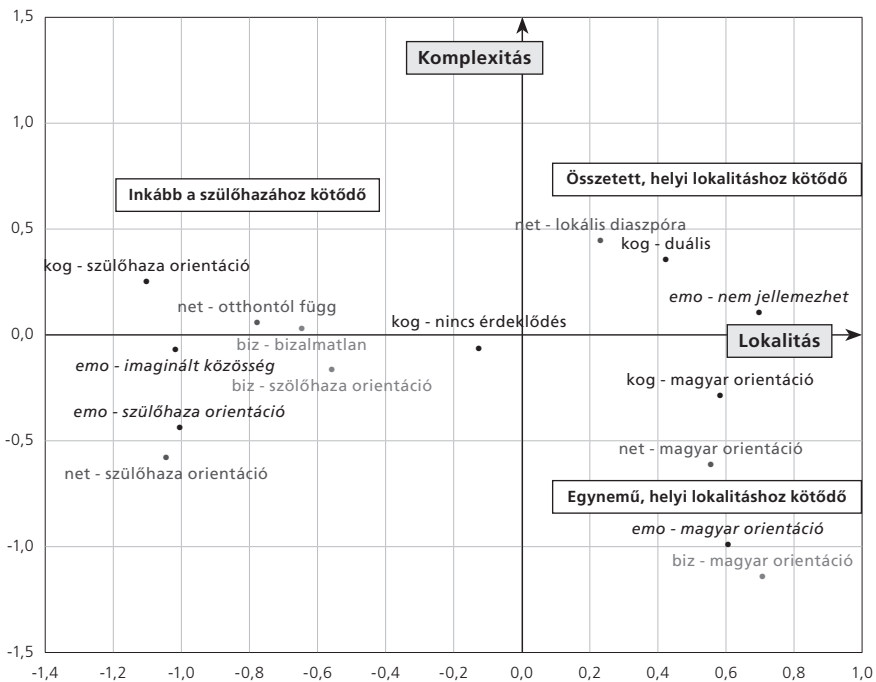
Egy másik összetett megközelítés kifejezetten a különböző jellegű kötődések min-tázatait kívánta megragadni, itt a modellezés négy aspektus alapján történt: emocionális és kognitív kötődés, intézményi bizalom és gyakori interakciós helyzetek (Várhalmi 2010a). A kötődési típusok egymáshoz való viszonyát jelenítik meg az alábbiakban látható korrespondencia-térképek⁴. A térképeken a vízszintes X tengely a helyi lokalitás jelentőségét ragadja meg: azaz minél magasabb az érték, annál fon-

⁴ A korrespondencia-elemzés elsősorban a piac- és médiakutatásban alkalmazott eljárás, a társadalomtudományi *locus classicus* Bourdieu „Az elkülönülés” (1979) című művéhez kötődik. A módszer egy olyan exploratív és leíró eljárás, ami az alacsony mérési szintű változók kategóriái között lévő közelséget, hasonlóságot jeleníti meg. A technikát gyakran hasonlítják a faktorelemzéshez. Míg a faktorelemzés azt mutatja meg, hogy milyen változók *mozognak együtt*, addig korrespondencia-elemzés a kategóriák közötti összefüggéseket képezi le a tengelyek segítségével értelmezhető távolságokra. Az eljárás több szempontból is vonzó lehet a kutatók számára. Mindenekelőtt képes kategóriás változókat egyszerre kezelni, a létrejövő asszociációs struktúrát pedig két- vagy többdimenziós térben megjeleníteni. Így az eljárás elsődleges alkalmazási területe a komplex összefüggések egyszerűsített térbeli bemutatása. A többdimenziós skálázással szemben itt az origótól vett távolság nem értelmezhető, csupán a kategóriák egymástól való távolságának van jelentősége: minél közelebbi a kategóriák pozíciója, annál erősebb a köztük lévő kapcsolat. Az eljárás mindemellett lehetőséget teremt úgynevezett mellékkomponensek (*supplementary elements*) megjelenítésére is. A mellékkomponensek nem befolyásolják a kategóriák asszociációs struktúráját, csak elhelyeződnek abban – azaz nem alkotói, csupán résztvevői. Jelen tanulmányban tehát a különböző szegmensek egymáshoz való viszonyát mutatom be egy kétdimenziós térben. Szükséges megemlíteni, hogy az alábbiakban ismertetett modellben nem minden szegmens pozíciója szignifikáns, illetve a modell magyarázó ereje kétdimenziós szinten is alacsonynak tekinthető (23 százalék). A módszerről és az eredményekről a hivatkozott tanulmányban lehet további részleteket olvasni.

tosabb vonatkoztatási pont Magyarország. A függőleges Y tengely pedig – legalábbis a pozitív X értékek esetében – mintha a komplexitás mutatója lenne: azaz minél magasabb az érték, annál összetettebb kötődésekkel találkozunk. Eszerint beszélhetünk egy összetett, helyi lokalitáshoz kötődő, egy egynemű, helyi lokalitáshoz kötődő és egy szülőhazához kötődő csoportosulásról.

A térkép jobb felső részében kirajzolódó csoportosulás az *Összetett, helyi lokalitáshoz kötődő* elnevezést kapta. A duális bizalmi és kognitív, illetve triadikus emocionális kategóriák közelsége mutatja, hogy ezek az érzületek együtt járnak, és elsősorban olyan egyénekre jellemzők, akiknek a kapcsolathálóját a lokális diaszpóra-orientáció jellemzi. A térképen lévő távolságok alapján azonban nem mondható el, hogy például a duális bizalomhoz az imaginált közösség, vagy kizárólagosan a Magyarországhoz és magyarokhoz való emocionális kötődés tartozna.

1. ábra: Kötődési mintázat

Forrás: MTA-ICCR Bevándorlók Magyarországon 2009

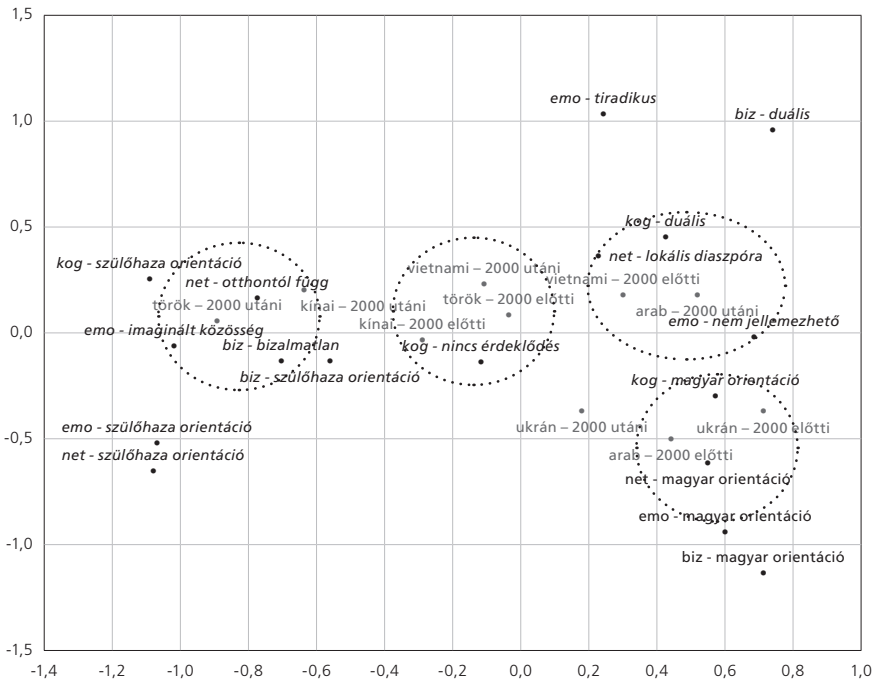
Megjegyzés: „net-“: a kapcsolatháló típusai; „emo-“: az emocionális kötődések típusai; „biz-“: a bizalmi kötődések típusai; „kog-“: Kognitív kötődések típusai.

Az *Egyenemű, helyi lokalitáshoz kötődő csoportosulásra pillantva* elsőre egy asszimilatív, felolvadó mintázatra gondolhatunk. Fontos megjegyezni azonban, hogy a térkép jobb alsó részén csoportosuló magyar orientáció nem jelenti a transznacionális társadalmi terekben való részvétel hiányát. Az ezzel a mintázattal rendelkező egyének éppúgy fenntarthatnak határokon átívelő kapcsolatokat, ezek intenzitása és tartalma azonban lényegesen eltérhet például a szülőhazához kötődő mintázattal jellemezhetőekétől.

A *Szülőhazához kötődő* mintázat értelmezéséhez fontos elmondani, hogy a transznacionális migránsok is a lokalitásokban élnek, nem függetlenek azoktól, jelen esetben viszont a helyi lokalitáshoz való viszony vagy eltörpül a szülőhaza mellett, vagy más, nem vizsgált dimenziókkal ragadható meg. Másképpen fogalmazva, a szülőhazához kötődő mintázat látszólag független a helyi lokalitástól. Ennek oka azonban a kötődési dimenziók operacionalizálásában keresendő. A korrespondencia-térképen látható, hogy ez a csoportosulás meglehetősen heterogén, különböző jellegű kötési típusok gyakran fordulnak elő együttesen. Feltételezhető, hogy másfajta operacionálizálással és újabb bevándorló csoportok bevonásával a mintázat markánsan kettéválna egy szülőhaza-orientációjú és egy nemzetközi orientációjú csoportosulásra.

A származás és a Magyarországra költözés ideje szerint megállapítható, hogy a 2000 előtt érkezett arab és ukrán csoportok meglepően hasonlatosak egymáshoz. Mindkét csoportra jellemző a kognitív dimenzióban a magyar kapcsolatháló és a magyar orientáció. A 2000 előtt érkezett vietnami és a 2000 után érkezett arab migránsok is hasonló mintázatokat mutatnak. Emocionális kötődések tekintetében nem jellemezhetőek, és a kognitív dimenzióban a dualitás áll hozzájuk a legközelebb. A 2000 után érkezett törökök és kínaiak tekinthetők leginkább függetlennek a helyi lokalitástól. Mindkét csoportra jellemző, hogy támogató, instrumentális kötéseik az anyaországban vannak, bizalmatlanok a magyar intézmények iránt, és csak az anyaország intézményeiben bíznak. A 2000 után érkezett törökök az imaginált közösséghez érzik közel magukat, a kognitív dimenzió szerint pedig alapvetően szülőhaza-orientációval jellemezhetőek. A negyedik csoportot a 2000 előtt érkezett kínaiak, törökök és a 2000 után érkezett vietnamiak alkotják. Ők a struktúra köztes, nehezen jellemezhető zónájában találhatók. Ezek a csoportok a vizsgált dimenziók mentén inkább heterogének – és így csupán megragadhatatlan kognitív orientációjukkal jellemezhetőek.

2. ábra: Kötődési mintázat és bevándorló csoportok

Forrás: MTA-ICCR Bevándorlók Magyarországon 2009

Összegzés

A fentiek alapján elmondható, hogy a törökök és a kínaiak kötődnek legkevésbé Magyarországhoz vagy a magyarokhoz – identitásukban a *magyar komponens* kevésbé meghatározó. Ennek a fordítottja igaz a kárpátaljai magyarokra, az ukránokra, a vietnamiakra illetve az arabokra – bár, más fontos, sőt adott esetben erősebb intenzitású komponensei is vannak identitásuknak – akik erősebben kötődnek Magyarországhoz és az itt kialakított életükhöz. A vietnami és az arab csoportra – különböző okok miatt – többszörös kötődések jellemzők. Mindazonáltal nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy a származás szerint megkülönböztetett migráns csoportok nem homogének – a Magyarországra érkezés ideje és célja, az életkor vagy a társadalmi és a munkaerő-piaci helyzet mind olyan tényező, ami az identitás szerveződésére, így a *magyar komponens* hangsúlyosságára is közvetett hatással lehet.

Irodalom

- Barna Mária – Nguyen Luu Lan Anh – Várhalmi Zoltán (2012): *Az én házam egy keleti ház a nyugati világban – Nemi szerepek és beilleszkedés a konfuciánus és muszlim hagyományú országokból származó bevándorlók körében*. ICCR Budapest Alapítvány, Budapest.
- Basch, Linda – Glick Schiller, Nina – Szanton-Blanc, Cristina (1992): Transnationalism: A New Analytic Framework for Understanding Migration. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 645:1–24.
- Castells, Manuel (2005): *A hálózati társadalom kialakulása. Az információ kora. Gazdaság, társadalom, kultúra*. 1. köt. Gondolat, Infonia, Budapest.
- Coleman, James S. (1990): *Foundations of Social Theory*. Cambridge: Belknap.
- Ghosh, Sutama – Wang, Lu (2003): Transnationalism and identity: a tale of two faces and multiple lives. *The Canadian Geographer*, vol. 47 (3): 269–282.
- Hall, Stuart (1991): Old and New Identities, Old and New Ethnicities. In Rutherford, J. (ed.): *Culture, Globalization and the World-System*, Macmillan, Houndmills, 41–68.
- Itzigsohn, Jose – Cabral, Carlos Dore – Medina, Esther Hernandez – Vázquez, Obed (1999): Mapping Dominican Transnationalism: Narrow and Broad Transnational Practices. *Ethnic and Racial Studies*, 22(2): 316–339.
- Koller Boglárka (2000): *Az uniós polgárok azonosságtudata*. In Rostoványi Zsolt (ed.): *Ars Boni Et Aequi. Tanulmányok az ezredvég nemzetközi rendszeréről*. Bokorné Szegő Hanna 75. születésnapjára. BKÁÉ, Budapest, 314–322.
- Koller Boglárka (2003): *A posztnemzeti identitásstruktúra dinamikus modellje*. PhD-értekezés
- Kováts András (2011): A honosítási intézményrendszer – Kvalitativ kutatási tapasztaltok. In Kováts András (ed.): *Magyarrá válni. Bevándorlók honosítási és integrációs stratégiái*. MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 251–267.
- Light, Ivan H. – Sabagh Georges – Bozorgmehr, Mehdi – Der-Martirosian, Claudia (1994): Beyond the ethnic enclave economy. *Social Problems*, 41: 65–79.
- Mato, Daniel (1998): On the Making of Transnational Identities in the Age of Globalization: The US Latina/o – 'Latin' American Case. *Cultural Studies*, vol. 12(4): 598–620.
- Melegh Attila (2011): „*Tettem valamit az asztalra*” – *Az állampolgársághoz vezető út kvalitatív interjúk alapján*. In Kováts András (ed.): *Magyarrá válni. Bevándorlók honosítási és integrációs stratégiái*. MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 199–243.
- Niedermüller Péter (2005): *Transznacionalizmus: elméletek, mítoszok, valóságok*. In Kovács N., Osvát A., Szarka L. (ed.): *Etnikai és politikai lojalitás. Nemzeti és állampolgári kötődések*. Balassi Kiadó, Budapest, 52–66.
- Örkény Antal – Székelyi, Mária (2010): *Hat migráns csoport összehasonlító elemzése*. In: Örkény Antal – Székelyi Mária (ed.): *Az idegen Magyarország – Bevándorlók társadalmi integrációja*. ELTE Eötvös Kiadó Kft., Budapest, 49–96.
- Örkény Antal (2011): A harmadik országbeli állampolgárok honosítással kapcsolatos vélekedései, és ezek összefüggése a migráció különféle aspektusaival. In: Kováts András (ed.): *Magyarrá válni*. MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 127–181.

- Safran, William (1991): *Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return*. *Diaspora*, vol. (1): 83–99.
- Sheffer, Gabriel (1986): *A new field of study: modern diasporas in international politics*. In Gabriel Sheffer (ed.): *Modern Diasporas in International Politics*. Croom Helm, London, 1–15.
- Tilly, Charles (1990): *Transplanted Networks*. In: Virginia Yans-McLaughlin (ed): *Immigration Reconsidered*. Oxford University Press, New York – Oxford, 79–95.
- Várhalmi Zoltán (2010a): Kísérlet a transznacionális kötődések empirikus megragadására. *Kötő-Jelek*: 11–33.
- Várhalmi Zoltán (2010b): Magyarországi migránsok kapcsolathálójának jellegzetességei. In: Örkény Antal – Székelyi Mária (ed.): *Az idegen Magyarország – Bevándorlók társadalmi integrációja*. ELTE Eötvös Kiadó Kft., Budapest, 169–187.